

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT

ISSN 2786-7153 (Print)
ISSN 2786-7161 (Online)

**СУЧАСНА МЕДИЦИНА,
ФАРМАЦІЯ
ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я**

**MODERN MEDICINE,
PHARMACY
AND PSYCHOLOGICAL HEALTH**

**ВИПУСК 3 (21)
ISSUE 3 (21)**

2025

**Видавничий дім
«Гельветика»
2025**

**Рекомендовано до друку Вченою радою
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 11 від 10 грудня 2025)**

Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я / [головний редактор Н. Свиридова]. – Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. – Випуск 3 (21). – 190 с.

Журнал «Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я» є науковим рецензованим медичним виданням, в якому здійснюється публікація матеріалів науковців різних рівнів у вигляді наукових статей з метою їх поширення як серед вітчизняних дослідників, так і за кордоном.

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних і посилань.

До 2 вересня 2022 року видання мало назву «Психологічне здоров'я».

**Ідея створення
видання:**

Коляденко Н. В. – д-р мед. наук, доц., професор кафедри медичної психології Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна).

Головний редактор:

Федосов А. І. – д-р фарм. наук, проф., директор Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом, Україна.

Редакційна колегія:

Бєленічев І. Ф. – д-р біол. наук, проф., завідувач кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет (Україна); **Горчакова Н. О.** – д-р мед. наук, професор кафедри фармакології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Головчанська О. Д.** – д-р мед. наук, доц., доцент кафедри стоматології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Дорошенко А. І.** – канд. фармацевт. наук, асистент кафедри фармакології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Дорошенко О. М.** – д-р мед. наук, проф., директор Інституту стоматології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Друзь О. В.** – д-р мед. наук, заслужений лікар України, начальник клініки психіатрії, Національний військово-медичний клінічний центр «Головний військовий клінічний госпіталь», професор кафедри медичної психології Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Живаго Х. С.** – канд. мед. наук, доцент кафедри медичної психології, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Ільїна Т. В.** – д-р фармацевт. наук, проф., професор кафедри фармакогнозії, Київський медичний університет (Україна); **Карачевський А. Б.** – канд. мед. наук, доц., доцент кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Кірсев І. В.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри фармакології та фармакотерапії, Національний фармацевтичний університет (Україна); **Мальцев Д. В.** – канд. мед. наук, доц., завідувач лабораторії імунології та молекулярної біології Інституту експериментальної і клінічної медицини, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Михайлов Б. В.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Нусейр Мохамед Халед** – д-р мед. наук, проф., завідувач кафедри біохімії, Йорданський університет науки і технологій (Ірбід, Йорданія); **Ольховська А. Б.** – д-р фармацевт. наук, доц., професор кафедри загальної та клінічної фармації, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Омельянович В. Ю.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Панченко О. А.** – д-р мед. наук, генеральний директор, Державний заклад «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр Міністерства охорони здоров'я України» (Україна); **Свиридова Н. К.** – д-р мед. наук, проф., завідувач кафедри неврології і рефлексотерапії, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Соловйов О. С.** – д-р мед. наук, д-р фармацевт. наук, проф., професор кафедри загальної і клінічної фармації Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Харченко О. В.** – д-р мед. наук, професор кафедри анатомії, клінічної анатомії, оперативної хірургії, патоморфології та судової медицини Медичного інституту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Україна); **Черненко І. О.** – канд. мед. наук, ординатор клініки психіатрії, Національний військово-медичний клінічний центр «Головний військовий клінічний госпіталь», доцент кафедри медичної психології Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Черно В. С.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри анатомії, клінічної анатомії, оперативної хірургії, патоморфології та судової медицини Медичного інституту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Україна); **Чопчик В. Д.** – д-р мед. наук, доц., професор кафедри стоматології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна).

*Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 1173 від 11.04.2024 року.*

Ідентифікатор медіа: R30-03889.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039, iarpn@iarpn.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).

«Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я» включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») відповідно до Наказу МОН України № 530 від 6 червня 2022 року (додаток 2), Наказу МОН України № 1166 від 23 грудня 2022 року (додаток 3) та Наказу МОН України № 491 від 27 квітня 2023 року (додаток 3). Спеціальності: І1 – Стоматологія, І2 – Медицина, І4 – Медична психологія, І8 – Фармація (за спеціалізаціями).

Усі електронні версії статей журналу оприлюднюються на офіційній сторінці видання
<http://journals.maup.com.ua/index.php/psych-health>

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025
© Автори статей, 2025

ЗМІСТ

МЕДИЦИНА

Марія АРАВІЩКА, Іван МИХАЙЛЮК, Лідія ШЕРЕМЕТА, Микола СТОВБАН, Зиновій ОСТАПЯК КОРЕКЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОЗНАК ПОРУШЕНЬ СКРОНЕВО-НИЖНЬОЩЕЛЕПНОГО СУГЛОБУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ПОСТТРАВМАТИЧНИМ СТРЕСОВИМ РОЗЛАДОМ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ.....	8
Ганна БУДКО, Тетяна ІВАХНЮК, Раян ШТАЙНБЕРГЕР, Людмила КІПТЕНКО, Наталія КОЗИР ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТІЛ ПОМЕРЛИХ В УКРАЇНІ.....	15
Валерій БУКАРІМ, Володимир ПОПОВ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БЕЗПОСЕРЕДНИХ ТА ВІДДАЛЕНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ З МІТРАЛЬНИМИ ВАДАМИ ТА АТРІОМЕГАЛІЄЮ	24
Наталія ДІДИК, Оксана ЛИСУНЕЦЬ ГІПЕРТОНІЧНА ХВОРОБА ТА ЕКСТРАСИСТОЛІЯ, ЯК МАРКЕР ТРИВОЖНИХ РОЗЛАДІВ.....	29
Ігор ДРОБНЕР, Федір ГЛАДКИХ, Тетяна ЛЯДОВА, Марія МАТВЄЄНКО, Володимир СТУДЕНТ КОРЕКЦІЯ ПРООКСИДАНТНО-АНТИОКСИДАНТНОГО ДИСБАЛАНСУ ПРИ ДОКСОРУБЦИН-ІНДУКОВАНІЙ КАРДІОМІОПАТІЇ БЕЗКЛІТИННИМИ КРІОКОНСЕРВОВАНИМИ БІОЛОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ	39
Сергій КАШУЛ, Оксана ХУХЛІНА ПОТЕНЦІЙНІ ПАТОГЕНЕТИЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ РЕСТРИКТИВНИХ ВЕНТИЛЯЦІЙНИХ ПОРУШЕНЬ ПРИ ХРОНІЧНОМУ ОБСТРУКТИВНОМУ ЗАХВОРЮВАННІ ЛЕГЕНЬ, ПОЄДНАНОМУ З СУПУТНИМ ГІПОТИРЕОЗОМ.....	54
Ігор КРИЦЬКИЙ, Анастасія ДЯЧИШИН, Павло ГОЩИНСЬКИЙ, Володимир ДЖИВАК, Оксана ХЛІБОВСЬКА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФЛУОРЕСЦЕНТНОЇ ДІАГНОСТИКИ Й НАВІГАЦІЇ У ДИТЯЧІЙ ХІРУРГІЇ	62
Єгор МАЗНІЧЕНКО, Ярослав ШПРЯХА, Галина КОВАЛЬ РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ У ФОРМУВАННІ РІШЕНЬ У КРИЗОВИХ МЕДИЧНИХ СИТУАЦІЯХ	67
Марія МАТВЄЄНКО, Федір ГЛАДКИХ, Микола ЧИЖ, Ольга ОЛІЙНИК СИНЕРГІЯ ІНГІБІЦІЇ ЦОГ-2 ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ МОДУЛЯЦІЇ В ЕКСПЕРИМЕНТІ: АД'ЮВАНТНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПАРЕКОКСИБУ НАТРІЮ.....	73
Уляна МУДРИК, Аліна КЛУБКОВА, Анастасія НОВАК, Тамара ВОРОНЦОВА КЛІНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА УСКЛАДНЕННЯ ВІТРЯНОЇ ВІСПИ: ПЕДІАТРИЧНИЙ АСПЕКТ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЛІКУВАННЯ	80
Михайло ПРОЦАЙЛО, Тетяна КОНИК, Маргарита ТРОХИМЕНКО, Олександра ШУЛЬГАЙ, Наталія ЩЕРБАТЮК СІМЕЙНА ФОРМА ЗМОРШКУВАТОГО ЯЗИКА, ПЛЯМИСТОЇ ГІПОПЛАЗІЇ ЕМАЛІ ЗУБІВ ТА ГІПЕРМОБІЛЬНОСТІ СУГЛОБІВ.....	87
Володимир СТУДЕНТ, Федір ГЛАДКИХ, Тетяна ЛЯДОВА, Марія МАТВЄЄНКО ХАРАКТЕРИСТИКА ВПЛИВУ БЕЗКЛІТИННИХ КРІОКОНСЕРВОВАНИХ БІОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН НИРОК ЩУРІВ З КЕТОРОЛАК-ІНДУКОВАНОЮ НЕФРОПАТІЄЮ.....	93
Андрій ФЕДОСОВ, Ігор МАРЦЕНЮК, Тарас ГУСЄВ, Ярослав СИБІРЯКІН ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ ПІДГОТОВКИ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....	103
Андрій ЧОРНОМИДЗ СУМІСНЕ ВИКОРИСТАННЯ АНТИДЕПРЕСАНТІВ ТА АЛКОГОЛЮ: ФАРМАКОЛОГІЧНІ ПАСТКИ ТА КЛІНІЧНІ НАСЛІДКИ	109

СТОМАТОЛОГІЯ

Олександр БІЛИНСЬКИЙ МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АУТОТРАНСПЛАНТАЦІЇ У ВІДНОВЛЕННІ ЗУБОЩЕЛЕПНИХ ДЕФЕКТІВ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	115
Мирослав ГОНЧАРУК-ХОМИН, Ігор НОЄКО, Володимир ФЕДАК, Анатолій БОКОЧ, Анастасія БІЛЕЙ СИНДРОМ НІКОЛАУ В ЕНДОДОНТІЇ: МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ, ФАКТОРИ РИЗИКУ, ПРЕВЕНТИВНО-ТЕРАПЕВТИЧНІ ПІДХОДИ	122
Микола ДОРОШЕНКО УТРАТА (ЗНОШУВАННЯ) ТВЕРДИХ ТКАНИН ЗУБІВ У СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПАЦІЄНТІВ ПРИ ГАСТРОЕЗОФАГЕАЛЬНІЙ РЕФЛЮКСНІЙ ХВОРОБІ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	132
Андрій КРИВАНИЧ, Мирослав ГОНЧАРУК-ХОМИН ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО БІОЛОГІЧНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПРЕПАРУВАННЯ ЗУБІВ ПІД НЕЗНІМНІ ОРТОПЕДИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ: АНАЛІЗ ДАНИХ СИСТЕМАТИЧНИХ ОГЛЯДІВ	137
Роман ОЛІЙНИК, Оксана АТАМАНЧУК, Валентин АВАКОВ СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЛІКУВАННЯ КАРІЄСУ ПОСТІЙНИХ ЗУБІВ У ДІТЕЙ	144
Андрій ФЕДОСОВ, Олег САВЧУК, Руслан ЯКИМЕНКО, Микита ЛОБУР, Артем ЛУЦЕНКО КОМПЛЕКСНІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ КЕЙСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ	151

МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Nataliia ANDRUSYSHYN, Mariana BAS-YURCHYSHYN, Yulian KONECHNYI, Iryna TYMECHKO REGIONAL CONVERGENCE OF PSYCHOLOGICAL DISTRESS AMONG UKRAINIAN YOUTH: AN ANALYSIS OF 2023–2024 SURVEY DATA	155
Катерина МАРЧЕНКО-ТОЛСТА, Катерина АНЗІНА, Сепідех ПАРЧАМІ ГАЗАЕ, Маргарита ЗОЛОТАЙКІНА, Лариса НОВІКОВА ПСИХОФАРМАКОРОЛОГІЯ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО	163

ФАРМАЦІЯ, ПРОМИСЛОВА ФАРМАЦІЯ

Ірина БОРИСЮК, Ірина БІЛИК, Олександр КРИВАНИЧ СТРАТЕГІЧНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАРКЕТИНГ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ	170
Владислав РАФАЛЬСЬКИЙ, Надія СЕРВЕТНИК ЗМЕНШЕННЯ КІЛЬКОСТІ ДНІВ ВИКОРИСТАННЯ АНТИМІКРОБНИХ ПРЕПАРАТІВ У ДІТЕЙ З НЕГОСПІТАЛЬНОЮ ПНЕВМОНІЄЮ ЗАВДЯКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВТРУЧАНЬ З АДМІНІСТРУВАННЯ АНТИМІКРОБНИХ ПРЕПАРАТІВ	177
Анастасія САЧУК, Роксолана КОНЕЧНА КУРКУМА ДОВГА (<i>CURCUMA LONGA</i> L.) АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	183

УДК 378.147:615.8-051

DOI <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2025-3-13>

Андрій ФЕДОСОВ

доктор фармацевтичних наук, професор, директор Інституту медичних та фармацевтичних наук, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», fedosov.a@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1180-9836

Ігор МАРЦЕНЮК

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри терапії та реабілітації, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ORCID: 0000-0001-8505-6019

Тарас ГУСЄВ

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри терапії та реабілітації, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ORCID: 0009-0000-1659-8631

Ярослав СИБІРЯКІН

доктор філософії в галузі знань «Охорона здоров'я», спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія, доцент, доцент кафедри терапії та реабілітації, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ORCID: 0000-0002-5758-1577

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ ПІДГОТОВКИ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ**

У статті здійснено комплексне теоретико-аналітичне дослідження трансформації системи підготовки фізичних терапевтів в Україні в контексті євроінтеграційних процесів та викликів сучасності.

Аналіз досліджень. На основі порівняльного аналізу вітчизняного та міжнародного досвіду (США, Канада, країни ЄС) обґрунтовано сутність зміни освітньої парадигми: перехід від традиційної біомедичної моделі, сфокусованої на хворобі, до біопсихосоціальної моделі, що базується на МКФ та управлінні функціональним станом людини.

Мета. Теоретично обґрунтувати трансформації освітньої парадигми підготовки фізичних терапевтів шляхом моделювання та порівняльного аналізу вітчизняної та міжнародних систем освіти.

Методи і матеріали: аналіз та синтез наукової літератури, нормативно-правових документів та освітніх стандартів; порівняльно-педагогічний метод; метод моделювання; системний підхід.

Результати. Застосовуючи метод моделювання, автори виокремили та порівняли два типи освітніх систем: «Міжнародну автономну модель» (цільовий орієнтир) та «Вітчизняну транзитну модель» (поточний стан). Визначено фундаментальні розбіжності між ними, які полягають у рівні професійної автономії випускника, методології прийняття клінічних рішень (Clinical Reasoning) та архітектоніці практичної підготовки. Встановлено, що ключовими бар'єрами модернізації вітчизняної освіти є «техноцентризм» у викладанні, фрагментарність клінічної практики та домінування протокольного мислення над аналітичним. Зроблено висновок про необхідність системного впровадження компетентнісного підходу та інструментів об'єктивного оцінювання (OSCE) для формування фахівця, здатного до автономної професійної діяльності.

Ключові слова: фізична терапія, освітня парадигма, професійна підготовка, біопсихосоціальна модель, клінічне мислення, міжнародні стандарти, спеціальність «Терапія та реабілітація», автономія фахівця.

Andrii Fedosov, Igor Martseniuk, Taras Gusev, Yaroslav Sibiryakin. TRANSFORMATION OF THE EDUCATIONAL PARADIGM OF PHYSICAL THERAPIST TRAINING: A COMPARATIVE ANALYSIS OF DOMESTIC AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

The article carries out a comprehensive theoretical and analytical study of the transformation of the system of training physical therapists in Ukraine in the context of European integration processes and challenges of modernity.

Analysis of research. Based on a comparative analysis of domestic and international experience (USA, Canada, EU countries), the essence of the change in the educational paradigm is substantiated: the transition from the traditional biomedical model focused on disease to the biopsychosocial model based on the ICF and management of the functional state of a person.

Purpose. To theoretically substantiate the transformation of the educational paradigm of physical therapist training through modeling and comparative analysis of domestic and international education systems.

© А. Федосов, І. Марценюк, Т. Гусєв, Я. Сибірякін, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Methods and materials: analysis and synthesis of scientific literature, regulatory documents and educational standards; comparative pedagogical method; modeling method; systemic approach.

Results. Using the modeling method, the authors identified and compared two types of educational systems: the "International Autonomous Model" (target benchmark) and the "Domestic Transit Model" (current state). The fundamental differences between them are identified, which consist in the level of professional autonomy of the graduate, the methodology of clinical decision-making (Clinical Reasoning), and the architectonics of practical training. It was established that the key barriers to the modernization of domestic education are "technocentrism" in teaching, fragmentation of clinical practice and dominance of protocol thinking over analytical thinking.

Conclusions. The conclusion was made about the need for systematic implementation of a competency approach and objective assessment tools (OSCE) to form a specialist capable of autonomous professional activity.

Key words: physical therapy, educational paradigm, professional training, biopsychosocial model, clinical thinking, international standards, specialty "Therapy and Rehabilitation", autonomy of a specialist.

Вступ. Сучасний етап розвитку системи охорони здоров'я України характеризується фундаментальними змінами, зумовленими євроінтеграційними процесами та безпрецедентними викликами, пов'язаними з військовою агресією. Зростання кількості осіб з бойовими травмами, ампутаціями та порушеннями функціонування опорно-рухового апарату актуалізує потребу у висококваліфікованих фахівцях з реабілітації, здатних працювати автономно та ефективно [4; 7].

Проте, наявна система підготовки фахівців за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» перебуває у стані транзиту. Основна проблема полягає у конфлікті між традиційною для пострадянського простору «біомедичною» моделлю освіти (орієнтація на діагноз та виконання призначень лікаря) та сучасною світовою «біопсихосоціальною» парадигмою (орієнтація на функціонування, якість життя та автономію фізичного терапевта) [5]. Невідповідність компетентностей випускників вимогам сучасного клінічного середовища створює розрив між теоретичною підготовкою та практичною діяльністю, що вимагає негайного перегляду освітніх стратегій з урахуванням стандартів World Physiotherapy [1; 6].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії є предметом активних наукових дискусій.

Кормільцев В. В., Лазарева О. Б. та ін. (2022) у своєму аналізі наголошують, що освітні програми країн ЄС чітко корелюють з рекомендаціями Всесвітньої конфедерації фізичної терапії (WCPT), де ключовим є компетентнісний підхід [2].

Белкова Т. О. (2024) детально дослідила систему підготовки в університетах Канади, акцентуючи на значному обсязі клінічної практики (понад 1000 годин) та жорстких вимогах до акредитації програм, що забезпечує високу якість випускників [3].

Фастівець А. В. (2021, 2023) та Сігова А. Г. (2025) розглядають досвід Австрії, Норвегії та інших країн Європи, підкреслюючи важливість академічної мобільності та гармонізації навчальних планів для визнання українських дипломів за кордоном [4; 5; 6].

Слухенська Р. В. (2024) звертає увагу на необхідність інтеграції знань із суміжних галузей (психологія, педагогіка, біоінженерія) для формування цілісного погляду на пацієнта [7].

Попри значну кількість праць, у науковому дискурсі недостатньо висвітлено питання моделювання типових освітніх систем та їх порівняльний аналіз саме на рівні зміни філософських парадигм викладання, а не лише переліку дисциплін.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні трансформації освітньої парадигми підготовки фізичних терапевтів шляхом моделювання та порівняльного аналізу вітчизняної та міжнародних систем освіти.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність зміни освітніх парадигм у контексті переходу від медичної до біопсихосоціальної моделі реабілітації.
2. Використовуючи метод моделювання, побудувати структурно-функціональні моделі підготовки фізичного терапевта в країнах з розвинутою системою реабілітації (США, Канада, ЄС) та в Україні.
3. Здійснити порівняльний аналіз виокремлених моделей за критеріями: зміст навчання, роль клінічної практики, автономія фахівця.
4. Окреслити перспективи імплементації кращих міжнародних практик у вітчизняний освітній простір.

Для вирішення поставлених завдань використано комплекс теоретико-аналітичних методів:

- **Аналіз та синтез** наукової літератури, нормативно-правових документів та освітніх стандартів – для визначення теоретичних засад дослідження.
- **Порівняльно-педагогічний метод** – для зіставлення змісту освітніх програм (curriculum) України та країн Північної Америки і Європи.
- **Метод моделювання** – для створення узагальнених моделей («Міжнародна автономна модель» та «Вітчизняна транзитна модель») освітньої підготовки, що дозволяє візуалізувати відмінності у підходах.

Системний підхід – для розгляду професійної підготовки як цілісної системи, що включає

теоретичне навчання, клінічну практику та формування професійної ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформація освіти базується на зміні розуміння суті реабілітації. Як зазначають Фастівець А. В. (2023) та Слухенська Р. В. (2024), сучасна освіта має будуватися навколо Міжнародної класифікації функціонування (МКФ). Це означає, що студент має навчитися не просто застосовувати фізичні вправи для певного органу, а розуміти, як ці втручання вплинуть на активність людини та її участь у житті суспільства [5; 7].

На основі виокремлених характеристик та аналізу фахових джерел [2; 3; 4; 5; 6; 7] нами складено порівняльну таблицю, що демонструє фундаментальні відмінності між міжнародними стандартами та поточним станом вітчизняної освіти (табл. 1).

Здійснений порівняльний аналіз демонструє фундаментальну дихотомію між міжнародними стандартами підготовки фізичних терапевтів (Модель А) та поточним станом вітчизняної освіти (Модель Б). Розбіжності починаються на рівні філософського базису: якщо міжнародна модель безальтернативно спирається на біопсихосоціальну парадигму та Міжнародну класифікацію функціонування (МКФ), розглядаючи пацієнта

через призму його участі в соціумі, то вітчизняна модель, попри декларування змін, на практиці зберігає виражені риси біомедичного підходу з фокусом на відновленні структури органу. Ця філософська відмінність безпосередньо детермінує кінцеву мету освітнього процесу: Модель А спрямована на формування автономного клініциста, готового до «прямого доступу» та повної відповідальності за диференційну діагностику, тоді як Модель Б продовжує продукувати фахівців, орієнтованих на роботу в ієрархічній підпорядкованості лікарю фізичної та реабілітаційної медицини, що суттєво звужує їхню професійну суб'єктність.

Наступним критичним вектором розбіжностей є когнітивна основа прийняття клінічних рішень та організація практичної підготовки. Як видно з таблиці, міжнародний стандарт вимагає формування у студента навичок клінічного мислення (Clinical Reasoning) – гнучкого процесу генерації та перевірки гіпотез на основі доказової медицини. Натомість у вітчизняній транзитній моделі часто домінує «техноцентризм» та протокольне мислення, де пріоритет надається запам'ятовуванню технік або виконанню стандартних інструкцій без глибокого аналізу клінічного контексту. Цей розрив поглиблюється різною архітектонікою клінічного

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей професійної підготовки фізичних терапевтів

Критерій порівняння	Модель А: Міжнародна автономна (США, Канада, ЄС)	Модель Б: Вітчизняна транзитна (Україна)
1. Філософська основа	Біопсихосоціальна модель. Фокус на МКФ, участі пацієнта в житті суспільства та якості життя [5; 7; 26].	Змішана (Біомедична + Елементи МКФ). Домінує фокус на відновленні структури/функції органу; МКФ впроваджується, але часто формально [5; 20].
2. Мета підготовки	Автономний фахівець. Готовність до «прямого доступу» (Direct Access), відповідальність за диференційну діагностику [3; 4].	Фахівець мультидисциплінарної команди. Робота під керівництвом лікаря ФРМ, обмежена автономія у прийнятті рішень [2; 6].
3. Основа прийняття рішень	Clinical Reasoning (Клінічне мислення). Гнучкий процес висунення гіпотез. Доказова медицина (ЕВР) є імперативом для кожного рішення [4; 13; 17].	Протокольне мислення / Техноцентризм. Орієнтація на виконання стандартних протоколів або набору технік без глибокого аналізу ситуації [5; 16].
4. Клінічна практика	Інтегрована та масштабна. Обсяг >1000 годин (вимога WCPT/Канади). Починається з 1-го курсу. Активна участь у лікуванні [3; 8; 14].	Блокова та фрагментарна. Обсяг часто менший за міжнародні норми або реалізується у формі пасивного спостереження [2; 3; 5].
5. Роль викладача	Ментор / Клініцист. Вимога наявності наукового ступеня (PhD) та активної клінічної практики [3; 9].	Лектор / Теоретик. Часто викладають фахівці без профільної освіти з фізичної терапії (лікарі, педагоги) або без актуальної практики [5; 6].
6. Оцінювання компетентностей	OSCE (Об'єктивний структурований клінічний іспит). Перевірка практичних навичок та комунікації у симульованих умовах [4; 24].	Тестовий контроль (ЄДКІ, Крок). Перевірка знань, а не вмінь. Практичні іспити часто суб'єктивні [5; 10].
7. "Soft Skills"	Ключовий компонент. Комунікація, емпатія та етика викладаються та оцінюються як окремі результати навчання [7; 26].	Другорядний компонент. Вивчаються в рамках гуманітарного блоку, рідко інтегровані в клінічні дисципліни [7].

навчання: Модель А передбачає наскрізну, інтегровану практику обсягом понад 1000 годин з активним залученням студента до лікувального процесу, тоді як Модель Б характеризується фрагментарністю практичної підготовки, яка часто носить ознайомчий характер та не забезпечує достатнього рівня клінічного занурення.

Завершує порівняльну характеристику аналіз підходів до оцінювання компетентностей та ролі «м'яких навичок». Таблиця ілюструє, що міжнародна практика відмовляється від перевірки виключно теоретичних знань на користь об'єктивного структурованого клінічного іспиту (OSCE), який дозволяє комплексно оцінити мануальні, комунікативні та аналітичні здібності майбутнього фахівця. У вітчизняній системі переважають тестові форми контролю, які не здатні повною мірою верифікувати практичну готовність випускника. Крім того, виявлено суттєву відмінність у ставленні до комунікативних компетентностей (soft skills): якщо в Моделі А вони визнаються ядром професійної майстерності та підлягають суворому оцінюванню, то в Моделі Б вони часто залишаються на периферії навчального плану, розглядаючись як другорядний додаток до технічних навичок. Таким чином, проведений аналіз підтверджує, що перехід від Моделі Б до Моделі А вимагає не лише оновлення змісту дисциплін, а й глибинної трансформації педагогічних стратегій та культури оцінювання.

Дискусія. Проведене дослідження та порівняльний аналіз моделей підготовки фізичних терапевтів актуалізують глибоку наукову дискусію щодо фундаментальних розбіжностей між задекларованими освітніми стандартами та реальною педагогічною практикою в Україні. Отримані результати підтверджують тези Андрійчук О. Я. (2021) про те, що вітчизняна система освіти перебуває у стані складної трансформації, де співіснують рудименти пострадянської «медичної моделі» та паростки сучасної «біопсихосоціальної парадигми» [1]. Ключовим предметом дискусії стає не просто наповнення навчальних планів, а зміна філософії професії, адже, як слушно зауважують Мазепа М. А. (2019) та Слухенська Р. В. (2024), без впровадження Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) як способу мислення, а не лише інструменту кодування, підготовка фахівців ризикує залишитися на рівні технічного виконання процедур без розуміння цілісної картини здоров'я пацієнта [7; 23].

Особливої гостроти набуває питання професійної автономії та клінічної відповідальності. Аналіз міжнародних документів, зокрема Vision 2020 Американської асоціації фізичної терапії [25] та рамових вимог World Physiotherapy [8], свідчить, що світовий стандарт (Модель А) безальтернативно орієнтований на підготовку фахівця «прямого

доступу». Водночас, вітчизняні дослідники Фастівець А. В. (2023) та Голяка С. К. (2019) констатують наявність системного конфлікту: Стандарт вищої освіти України [10] вимагає від випускника здатності до складного клінічного мислення, тоді як реальна клінічна практика часто обмежує його роль виконанням призначень лікаря фізичної та реабілітаційної медицини [5; 20]. Цей дисонанс, на думку Кормильцева В. В. та співавт. (2022), створює ризик професійної дезорієнтації студентів, які отримують академічні знання європейського зразка, але потрапляють у середовище з ієрархічною культурою підпорядкування [2].

Дискусійним залишається й питання методології формування клінічного мислення (Clinical Reasoning). Західні науковці Higgs J. (2019) та Edwards I. (2004) визначають клінічне мислення як центральну компетенцію, що базується на гіпотетико-дедуктивному методі та постійній рефлексії [13; 17]. Натомість у вітчизняній педагогічній практиці, як зазначають Сущенко Л. П. (2013) та Кравченко О. В. (2020), часто домінує «техноцентричний» підхід, сфокусований на засвоєнні конкретних методик та алгоритмів [12; 16]. Це породжує феномен «імітації компетентності», коли випускник володіє широким арсеналом технік, але має труднощі з їх обґрунтованим вибором у нестандартних клінічних ситуаціях, що суперечить принципам доказової практики, описаним Dean E. (2009) та Sharma S. (2021) [18; 19].

Окремий пласт проблем стосується організації практичної підготовки. Дослідження Белкової Т. О. (2024), присвячене канадському досвіду, та праці Єфімової В. і Жарової І. (2019) щодо британської системи, чітко вказують на необхідність інтегрованої клінічної практики обсягом не менше 1000 годин [3; 9]. Порівняння з українськими реаліями, проведене Сіговою А. Г. (2025), демонструє, що фрагментарність практики у вітчизняних ЗВО та відсутність інституту клінічних менторів (supervisors) є слабкою ланкою, яка не дозволяє повноцінно сформувати мануальні та комунікативні навички [4]. Це підтверджується дослідженнями Шаймарданової М. Р. (2020), яка наголошує на критичній необхідності впровадження симуляційного навчання для компенсації дефіциту доступу до реальних пацієнтів [24].

Не менш важливим аспектом, який вимагає переосмислення, є гармонізація українських програм з європейськими в контексті академічної мобільності. Аналіз досвіду Австрії [22] та Норвегії [21], здійснений Копочинською Ю. В., а також дослідження Lazarićeva O. B. (2018), вказують на те, що бар'єром для визнання кваліфікацій часто стає не обсяг годин, а відмінності в результатах навчання та методах оцінювання [15; 21; 22].

Європейський бенчмарк (European Physiotherapy Benchmark Statement) вимагає демонстрації компетентностей у безпечному середовищі (OSCE), тоді як в Україні все ще превалюють тестові форми контролю знань [14]. Крім того, як зазначають Wickford J. та Duttine A. (2023), сучасна освіта має бути інклюзивною та соціально відповідальною, що вимагає інтеграції в навчальні програми модулів з прав людини та етики, які часто відсутні у традиційних планах [26].

Підсумовуючи дискусію, варто погодитися з Фастівцем А. В. (2021), що проста імплементація назв дисциплін із західних програм без зміни педагогічних технологій не призведе до бажаного результату [6]. Українська вища школа стоїть перед викликом переходу від «транзитної моделі» до моделі повноцінної автономії, що вимагає системних змін не лише в університетських аудиторіях, а й у нормативно-правовому полі та клінічній культурі галузі охорони здоров'я, про що ґрунтовно зазначається у теоретико-методологічних працях Герцик А. М. (2019) [11].

Висновки. Узагальнення результатів теоретико-аналітичного дослідження дозволяє зробити такі висновки відповідно до поставлених завдань.

Встановлено, що трансформація підготовки фізичних терапевтів в Україні є відображенням глобального еволюційного процесу переходу від патерналістської «медичної моделі» до партнерської «біопсихосоціальної парадигми». Аналіз джерел підтвердив, що ключовим індикатором цієї зміни є переорієнтація навчальних цілей: від вивчення нозологічних форм хвороб до опанування інструментів управління функціональним станом людини на засадах МКФ.

На основі компаративного аналізу виокремлено дві концептуальні моделі підготовки: «Міжнародну автономну модель» (Модель А) та «Вітчизняну транзитну модель» (Модель Б). Доведено, що Модель А, реалізована в країнах Північної Америки та ЄС, спрямована на формування автономного фахівця «прямого доступу», здатного до диференційної діагностики та клінічного менеджменту. Натомість Модель Б, характерна для сучасного

етапу розвитку української освіти, перебуває у стані структурного конфлікту між прогресивними нормативними вимогами та застарілою культурою клінічної практики, що обмежує професійну суб'єктність випускника.

Порівняння змістового наповнення моделей виявило критичні розриви у підготовці вітчизняних фахівців. По-перше, це дефіцит навичок клінічного мислення, що підміняється шаблонним виконанням протоколів. По-друге, це недостатній обсяг та якість клінічної практики (менше рекомендованих WCPT 1000 годин), яка часто носить пасивний характер. По-третє, це недооцінка ролі «м'яких навичок» (комунікації, етики) як інструменту терапевтичного впливу.

Гармонізація української освіти з міжнародними стандартами вимагає не лише оновлення силабусів, а й докорінної зміни педагогічних технологій: відходу від лекційно-семінарської системи до проблемно-орієнтованого навчання (PBL) та впровадження об'єктивного структурованого клінічного іспиту (OSCE) як єдиного валідного інструменту оцінювання професійної придатності.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження окреслило макрорівень проблеми трансформації освітньої парадигми. Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на деталізацію механізмів переходу від «транзитної» до «автономної» моделі.

Дослідження зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на формування професійної ідентичності, етичної зрілості та комунікативної компетентності фізичного терапевта. Необхідно з'ясувати, чому навіть при наявності сучасних знань випускники часто не демонструють належної етичної поведінки у клінічних ситуаціях.

Розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо викладання дисципліни «Терапевтичні вправи» та «Основи фізичної терапії». Важливо дослідити, як інтегрувати принципи моторного навчання та доказової практики у педагогічний процес для формування у студентів не лише технічних навичок, а й здатності до комплексного клінічного аналізу.

Література:

1. Андрійчук О. Я. Організаційно-змістові основи підготовки фізичних терапевтів у закладах вищої освіти України: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Луцьк, 2021. 560 с.
2. Кормільцев В. В., Лазарева О. Б., Бісмак О. В., Брушко В. В., Гаврелюк С. В. Аналіз освітніх програм та навчальних планів з фізичної терапії в країнах Європи. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2022. № 2. С. 93–99. DOI: 10.32652/spmed.2022.2.93-99.
3. Белкова Т. О. Система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) в університетах Канади. *Наукові записки. Серія: Проблеми природничо-математичної, технологічної та професійної освіти*. 2024. Вип. 2(4). С. 9–14.
4. Сігова А. Г. Міжнародні практики підготовки фізичних терапевтів: порівняльний аналіз. *Педагогіка*. 2025. № 2. С. 21–28. DOI: 10.24195/2617-6688-2025-2-21.

5. Фастівець А. В. Аналіз перспектив міжнародної інтеграції у контексті підготовки фахівців у галузі фізичної терапії та ерготерапії. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 5 (212). С. 122–129. DOI: 10.33272/2522-9729-2023-5(212)-122-129.
6. Фастівець А. В. Світовий досвід підготовки фахівців фізіотерапії та ерготерапії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 51. С. 171–175.
7. Слухенська Р. В., Ковальчук П. Є., Куковська І. Л., Логущ Л. Г., Маланий В. І. Міждисциплінарні принципи підготовки фахівців-реабілітологів. *Академічні візії*. 2024. Вип. 28.
8. World Physiotherapy. Physiotherapist education framework. London: World Physiotherapy; 2021. URL: <https://world.physio>.
9. Єфімова В., Жарова І. Особливості підготовки фізичних терапевтів у Великій Британії. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2019. № 2 (70). С. 17–22.
10. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Київ: МОН України, 2018. 26 с.
11. Герцик А. М. Теоретико-методологічні засади фізичної реабілітації/фізичної терапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату. Львів: ЛДУФК, 2019. 340 с.
12. Кравченко О. В. Формування професійної компетентності майбутніх фізичних реабілітологів у процесі вивчення фахових дисциплін. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70, Т. 2. С. 150–154.
13. Higgs J., Jensen G. M., Loftus S., Christensen N. Clinical reasoning in the health professions. 4th ed. Elsevier, 2019. 560 p.
14. European Region of WCPT. European Physiotherapy Benchmark Statement. Brussels: ER-WCPT, 2018.
15. Lazarijeva O. B. Theoretical and methodological principles of training physical therapy specialists in Ukraine. *Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society*. 2018. No 2 (42). P. 15–21.
16. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теорія та методика: монографія. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. 364 с.
17. Edwards I., Jones M., Carr J. Clinical reasoning strategies in physical therapy. *Physical Therapy*. 2004. Vol. 84, No 4. P. 312–330.
18. Sharma S. Global health and physiotherapy: what is the role of physiotherapy education? *Physiotherapy*. 2021. Vol. 113. P. 1–3.
19. Dean E. Physical therapy in the 21st century (Part I): Toward practice informed by epidemiology and the crisis of lifestyle conditions. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2009. Vol. 25, No 5–6. P. 330–353.
20. Голяка С. К., Лазарева О. М. Сучасні тенденції розвитку фізичної терапії в Україні. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2019. Вип. 12. С. 45–51.
21. Копочинська Ю. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії за освітнім ступенем бакалавра в Норвегії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Вип. 12 (120). С. 67–72.
22. Копочинська Ю. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії за освітнім ступенем бакалавра в Австрії. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум»*. 2020. Вип. 8 (164). С. 271–274.
23. Мазепа М. А. Міжнародна класифікація функціонування як ключ до розуміння філософії реабілітації. Львів, 2019.
24. Шаймарданова М. Р. Симуляційне навчання як метод формування професійних компетентностей фізичних терапевтів. *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 55–60.
25. American Physical Therapy Association (APTA). Vision 2020: The Vision Statement for the Physical Therapy Profession. Alexandria, VA: APTA, 2000.
26. Wickford J., Duttine A. Answering the call: Inclusive education for physical therapists. *Disability and Rehabilitation*. 2023. Vol. 45. P. 120–128.

Дата надходження статті: 30.10.2025

Дата прийняття статті: 25.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025